

bio ZOEKT BOER

een gezamenlijk initiatief van Boerenbond, ABS en BioForum

**Omschakelen
naar biologische
productie,
kleinfruit**

Inleiding

De omschakeling van een landbouwbedrijf van de gangbare naar de biologische productie vraagt een duidelijke koerswijziging van zowel het bedrijf als de bedrijfsleider. De biologische kleinfruitsector is de voorbije jaren sterk geëvolueerd. Niet alleen het areaal breidde zich uit, ook het aantal telers nam toe. Sommigen bedrijven zijn volledig nieuw, andere zijn bestaande biobedrijven die kleinfruit als nieuwe bedrijfstak hebben. Ook de bestaande bioplantages hebben zich uitgebreid. Toch blijft omschakelen naar de biologische teelt een grote stap. Van doorslaggevend belang daarbij is dat je als landbouwer inzicht hebt in de principes van de biologische landbouw die schuilgaan achter de normen en de wetgeving. In deze brochure krijg je een overzicht van de belangrijkste veranderingen die je op en rond je bedrijf zult moeten uitwerken voor een succesvolle omschakeling.

Teelttechniek

Bemesting

Aardbei In de biologische teelt wordt in de grond gekweekt, dus mag je aardbeien niet in substraat telen. De teelt roteert op de percelen met een frequentie van minimaal 1 op 4. Omdat je ook geen kunstmest mag gebruiken, kan je geen goten- en fertigatiesystemen toepassen. Aardbeien gedijen het best op een goed doorlaatbare en humusrijke grond, met een pH tussen 6 en 7. De basisbemesting bestaat uit groenbemesters, compost of dierlijke mest, die goed ingewerkt worden. Deze bemesting kan je verfijnen met

Er zijn allerhande borstel- en veegmachines ontwikkeld die je kunt inzetten in de bessenenteelt.

Omschakelen
naar biologisch
kleinfruit

een aantal natuurlijke handelsmeststoffen (zie brochure 'Bio en de wet' van BioForum).

Framboos Ook bij de teelt van biologische frambozen geldt dat er in de grond en niet in substraat geteeld wordt. Frambozen vragen een vrij zure bodem. Een pH tussen 5,5 en 5,8 is ideaal (tot 6,5 in leemgrond). Omdat bij slecht doorlaatbare bodems wortelziekten kunnen optreden, wordt er op ruggen geplant. Frambozen zijn niet zo veeleisend wat de hoeveelheid nutriënten betreft, maar ze vragen wel een goede balans. Om die te bereiken kan je bloedmeel en beendermeel gebruiken, maar ook vinasse, patentkali enzovoort.

Andere Ook rode bessen zijn zuurminnend, maar hun voedingsbehoefte is groter dan bij frambozen. Bij de biologische teelt van blauwe bessen zijn vooral een hoog humusgehalte en de zuurtegraad van de bodem van belang (pH 4-5). Bij een hogere pH ontstaan er problemen met de opname van voedingsstoffen en de wortelgroei.

Plantgoed

Plantaardig teeltmateriaal moeten afkomstig zijn van biologische landbouw. Is er geen biologisch teeltmateriaal beschikbaar, dan mag je ook gebruikmaken van omschakelingsteeltmateriaal. Je hoeft hiervoor geen ontheffing aan te vragen. Het aanbod van biologisch of omschakelingsteeltmateriaal vind je terug op in de databank www.organicxseeds.be. Pas wanneer er geen biologisch of omschakelingsteeltmateriaal beschikbaar is, kan je in bepaalde gevallen een afwijking vragen om gangbaar materiaal te gebruiken. Deze afwijkingen zullen op termijn stopgezet worden..

Aardbei De biologische aardbeienteelt bestaat voor het grootste deel uit junidragers, terwijl doordragers slechts een klein deel uitmaken van het totale areaal. De meeste bedrijven werken daarom met twee teeltsystemen: wandelkappen, gevolgd door openluchtteelt. Het plantgoed moet van biologische oorsprong zijn, dus ook het vermeerderingsveld moet bio zijn. Vaak geteelde bio-aardbeirassen zijn Elsanta, Joly, Sonata, Charlotte, Clary, Deli, Darselect en Capri.

Framboos De mogelijkheden op het vlak van plantsystemen en continue oogst zijn beperkt in de bioproductie. Qua rassenkeuze worden veelal dezelfde rassen geplant als in de gangbare teelt, bijvoorbeeld Tulameen, Imara, Kwanza, Sugana, Erika, Glen Ample en Cascade Delight. Biologisch plantgoed is er nog niet op de markt.

Andere In de bioteelt worden dezelfde rodebessenrassen aangeplant als in de gangbare teelt. Voor de biologische teelt van

stekelbessen moet je een resistent ras kiezen, bijvoorbeeld Remarka, Mucurines, Martlet, Pax, Invicta, Reflamba of Hinnonmaeki (rood en geel). De standaardcassissrassen Titania en Triton zijn weinig witziektegevoelig en worden eveneens in de bioteelt gebruikt.

Onkruidbeheer

Aardbei Onkruiden pak je vooraf aan, met een maaiteelt (uitputting van het onkruid) of met machines zoals een Kvik-up. Die machine woelt de grond diep los en gooit alle plantmateriaal (ook wortelonkruiden) bovenop de teeltlaag. In de rij breng je een folie aan bij het trekken van de plantruggen. Mulchen met stro kan ook. Tussen de rijen wordt de bodem meestal onkruidvrij gehouden met stro of met een antiworteldoek. Verder is het dan nog zaak om het plantgat onkruidvrij te houden, wat alleen manueel kan.

Framboos Ook in de frambozenteelt moet je onkruid zo veel mogelijk bestrijden vooraleer je aanplant. Vanwege de oppervlakkige beworteling, worden frambozen in de rij manueel onkruidvrij gehouden. Door op ruggen te telen en doordat de compostgift als mulching dient, valt dat in de praktijk wel mee. Je kunt ook bij aanvang van het teeltseizoen antiworteldoeken plaatsen op de zijkanten van de ruggen en ze net voor de winter verwijderen. Dat kan in de toekomst machinaal gebeuren. Sommige biotelers houden kippen of eenden in hun frambozenaanplant, die ook insecten verdelgen. Eventueel kan je het onkruid thermisch bestrijden, behalve wanneer er jonge scheuten komen.

Andere Er zijn allerhande borstel- en veegmachines ontwikkeld die je kunt inzetten in de bessenteelt. Met het oog op deze mechanische onkruidbestrijding wordt in cassis naar een opstaande gewasstand gesnoeid.

Gewasbescherming

Aardbei Bioproducenten proberen ziekten en plagen te voorkomen door goede teeltomstandigheden. Remedies tegen schimmelsekten zijn een open gewas, niet te veel stikstof toedienen en goed luchten. Bepaalde natuurlijke fungiciden zoals spuitzwavel zijn toegestaan. Plagen als luizen, spint en trips kunnen onder beschutting aangepakt worden met natuurlijke vijanden. Sinds 2014 is de Aziatische fruitvlieg de moeilijkst controleerbare schadeverwekker in kleinfruit. Je kunt overwegen om biologisch erkende middelen zoals spinosad, Bacillus thuringiensis of pyrethrum in te zetten.

Framboos De sleutel tot gewasbescherming is net als in de aardbeienteelt

In de biologische teelt wordt in de grond gekweekt, dus mag je aardbeien niet in substraat telen. De teelt roteert op de percelen met een frequentie van 1 op 4.

**Omschakelen
naar biologisch
kleinfruit**

teelthygiëne en preventief optreden. Het dunnen is van belang om een open en luchtig gewas te krijgen, om schimmelsekten te vermijden. De frambozenkever is moeilijk te bestrijden omdat hij overwintert in de grond en snel migreert naar de knoppen. Ook de bramenmineerwesp is moeilijk te bestrijden, omdat ze zich binnenin de bladeren ontwikkelt.

Andere In rode bes is naast onkruidbestrijding de zomersnoei van belang om het gewas gezond te houden. De belangrijkste plaag in rode bes is de bessenglasvlinder, die zijn eitjes legt in de snoeiwonden. Stekelbessen (ook kruisbessen) zijn net als rode bessen vatbaar voor eutypa en de bessenglasvlinder. De biologische teelt van braambessen kampt nogal met valse meeldauw en de bramengalmijt. De teelt van cassis is het eenvoudigst: de meeste variëteiten zijn behoorlijk robuust en weinig ziektegevoelig.

Omschakeling

Bij de plantaardige productie duurt de omschakelingsperiode voor eenjarige gewassen twee jaar voor het zaaien en bij doorlevende gewassen drie jaar voor de oogst. De omschakelingsperiode gaat in zodra je je bedrijf aan het controlesysteem hebt onderworpen, m.a.w. een contract met een controleorgaan hebt ondertekend, en je je toekomstige bio-activiteit hebt gemeld aan het Departement Landbouw en Visserij ('kennisgeving' via het e-loket). Wanneer je nog niet geïdentificeerd bent als landbouwer bij het Departement Landbouw en Visserij, dien je dit alsnog te doen door een landbou-

wernummer aan te vragen. De omschakelingsperiode gaat ten vroegste in eenmaal je melding krijgt dat je dossier van kennisgeving aanvaard is door de overheid.

Tijdens de omschakelperiode moet je volledig volgens de biologische productieregels werken. De omschakeling gaat gepaard met investeringskosten en ook je productiekosten zullen toenemen. Het is dan ook belangrijk om voldoende aandacht te schenken aan het vermarkten van het omschakelfruit. In de praktijk wordt niet alle fruit uit het tweede en derde jaar omschakeling ook effectief als omschakelingsproduct verkocht. Omdat de consumenten niet altijd weten wat omschakeling is, kan het moeilijker zijn om deze producten te vermarkten. Een deel van de omschakelingsproducten wordt daarom vaak nog als gangbaar fruit vermarkt.

Afzet

Voor je de omschakeling naar de biologische teelt aanvat, is het uiteraard zeer belangrijk om goed te weten wie jouw biologische producten zal afnemen en, indien mogelijk, onder welke condities. De markt vraag is niet voor alle gewassen even groot en bovendien zijn de eisen van de afnemers soms zeer specifiek. Informeer je dus goed vooraf. Biologisch kleinfruit werd tot nu toe weinig of niet in het supermarktkanaal verkocht. Hiervoor zijn het volume en de leverzekerheid onvoldoende. Het grootste deel wordt tot op heden via de groothandel en het natuurvoedingskanaal verkocht. Ook daar is continuïteit in de leveringen van groot belang maar de benodigde volumes zijn kleiner. Om te kunnen blijven leveren, proberen telers om het plukseizoen te verlengen door met vroege en late variëteiten te werken. Er wordt tevens naar gestreefd om de geogste producten zo lang mogelijk in optimale omstandigheden te bewaren. Ook zelfpluksystemen worden steeds populairder, waarbij de plukkosten (deels) wegvallen. Enkele bedrijven verwerken hun kleinfruit dat van mindere kwaliteit is of niet verkocht kon worden op de versmarkt tot producten als sap, diksap, confituur, vruchtenpuree of diepgevroren vruchten. Deze aanpak vergt natuurlijk wel een investering.

Onderzoek

Het CCBT, Coördinatiecentrum voor Praktijkonderzoek in de Biologische Teelt, verbindt de Vlaamse proefcentra en de sector. Op de website kan je als teler gemakkelijk zoeken naar de nieuwste technische informatie en naar resultaten van proeven gericht op biolandbouw. Het CCBT verspreidt op regelmatige basis ook een nieuwsbrief. Meer info op: www.ccbt.be.

Hieronder vind je een overzicht van de Vlaamse proefcentra relevant voor deze sector:

Pcfruit

- Praktijkgericht onderzoek voor de teelt van aardbeien en houtig kleinfruit
- www.pcfruit.be
- Proefcentrum Pamel
- Praktijkgericht onderzoek voor de biologische teelt van aardbeien en kleinfruit
- <https://www.vlaamsbrabant.be/economie-landbouw/land-en-tuinbouw/praktijkonderzoek-en-voorlichting/aardbeien-kleinfruit-druiven/index.jsp>

Bio zoekt Boer

Informeert en adviseert over omschakelen naar de biologische productie.

Sander Van Haver

G 0470 26 66 60
sander.van.haver@biozoektboer.be

Bart Thoelen

G 0474 49 61 36
bart.thoelen@biozoektboer.be

Ignace Deroo

G 0478 42 46 35
ignace.deroo@boerenbond.be

Bio zoekt Keten

Informeert over de marktkansen en afzetkanalen voor biologische producten.

Marijke Van Ranst

T 03 286 92 67
marijke.vanranst@bioforum.be

bio ZOEKT
BOER

een gezamenlijk
initiatief van
Boerenbond, ABS
en BioForum

Diestsevest 40, 3000 Leuven

info@biozoektboer.be - facebook.com/biozoektboer
www.biozoektboer.be

bio ZOEKT
KETEN

EEN PROJECT VAN BIOFORUM VLAANDEREN
IN SAMENWERKING MET ALGEMEEN BOERENSYNDICAAT EN BOERENBOND

Regine Beerplein 1 bus E305, 2018 Antwerpen
www.biozoektketen.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

Het project wordt financieel gesteund
door de Vlaamse Overheid